

Goed voorbeeld?

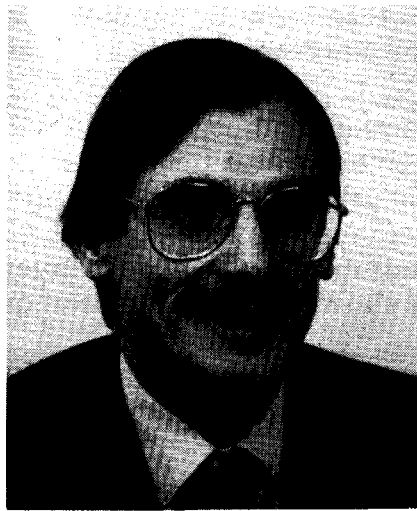
De eenwording van de Europese markt is een zeldzame kans om de Europese instituties tegen het licht te houden. Instituties op de arbeidsmarkt, zoals medezeggenschapsregelingen, ontslagregelingen, regelingen omtrent de werktijd en andere regelingen in de vennootschapsfeer, zoals de structuurwetgeving. 'Harmonisatie' van dergelijke regelingen voor de landen die in de Europese Gemeenschap verenigd zijn, zegt niets over het eindpunt, en alles over het gegeven dat er ruimte is voor verandering. Ruimte voor verandering is zeldzaam. De gelegenheid moet volledig benut worden. Maar ook met wijsheid en in elk geval met open ogen.

Veel economen in ons land zijn geneigd om de Verenigde Staten als voorbeeld te nemen voor een geharmoniseerd Europees stelsel. De Amerikaanse instituties zouden meer toegesneden zijn op de moderne tijd met snelle technologische verandering en met een grote mate van internationalisatie in de kapitaal- en handelsstromen. Bewijs: terwijl de EG-landen zich met veel moeite door de crisis van het begin van de jaren tachtig modderden (en daar nog niet helemaal uit zijn) ontwikkelden de Verenigde Staten zich moeiteloos.

Plaats een kikker met een schildpad in een race en de kikker wint. Maar waarom laten we Zoef de haas niet meedoen? Want als iets duidelijk is, dan is het dat Japan de crisis verreweg het best heeft doorstaan. Ondanks afwezigheid van grondstoffen en bovenal van natuurlijke olie- en gasvoorraden. Het zou meer voor de hand liggen om Japan als voorbeeld op te voeren voor de institutionele structuur van een Verenigd Europa, dan de Verenigde Staten. Merkwaardig genoeg blijkt de Europese institutionele structuur tussen de Japanse en de Amerikaanse in te liggen, als ik mag aannemen dat die instituties op één dimensie te schalen zijn.

Terug naar de vergelijking Europa-Verenigde Staten. De Verenigde Staten worden vooral geroemd om

J.M.M. Ritzen

de groei van de werkgelegenheid. En terecht. De Verenigde Staten hebben sinds de tweede wereldoorlog een onafgebroken werkgelegenheids groei te zien gegeven. Ook in de periode rond 1975 en 1985, toen de Europese werkgelegenheid als een te vroeg geserveerde soufflé inzakte. De loonaanpassing in de Verenigde Staten wordt geroemd. Heel juist. De lonen zijn vanaf 1970 tot omstreeks 1983 in reële termen gedaald. Ze bevonden zich in 1985 op het niveau van rond 1962.

Maar wat de Amerikaanse werkgelegenheids groei bijzonder heeft geholpen was de lage produktiviteits groei. De afzet groeide iets sneller dan in Europa, maar terwijl in Europa (en nog meer in Japan) de produktiviteit bleef groeien met gemiddeld tussen de 2 tot 3 procent per jaar, was die in de VS slechts 0,7% per jaar over de periode 1970-1985. Cumulatief over die periode van vijftien jaar scheelt dat 35% in werkgelegenheid! Naar Nederlandse termen vertaald zou de werkgelegenheid hier bijna 2 miljoen arbeidsplaatsen hoger zijn geweest als we de Amerikaanse produktiviteits groei hadden gehad.

De lage produktiviteits groei in de Verenigde Staten is – met al zijn voordelen voor de werkgelegenheid – een gigantisch probleem.

Produktiviteits groei is de basis voor de verbetering van de reële inkomens. Maar het is ook een belangrijk uitgangspunt voor internationale mededinging. Produktiviteits groei is gekoppeld aan nieuwere producten en nieuwere productietechnologieën, en vaak aan een verbeterde kwaliteit.

De zorg over de produktiviteits groei in de Verenigde Staten komt onder andere naar voren in de veelheid van studies van vooraanstaande Amerikaanse economen als Sachs, Kendrick, Grossman en Denison naar de oorzaken van de produktiviteits stagnatie. Men vindt haar ook terug in *Workforce 2000*, een studie verricht door het Hudson Institute voor het Ministerie van Arbeid (1987). Zou de produktiviteits groei in de VS onveranderlijk laag blijven, dan wordt tot het jaar 2000 een groei van het beschikbare reële inkomen van niet meer dan 0,6% verwacht, terwijl de werkloosheid oploopt tot 10%.

Het is een reuzenstap om de verschillen in produktiviteits groei tussen aan de ene kant Europa en Japan en aan de andere kant de Verenigde Staten te verklaren vanuit de verschillen in instituties, die het maatschappelijke verkeer, voor zover dat met financiële transacties gepaard gaat, regelen. Maar het doet wel de vraag rijzen of de kikker en de schildpad wel op gelijke grond treden. En dan: wie is de kikker en wie is de schildpad?

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J.M.M. Ritzen', with a horizontal line underneath.